

Jag minns.....

Björn Hallberg i Tvärred berättar om släkten på sin mors sida

"Jag träffade aldrig min farfar", berättade min mor för några år sedan. Konstigt, tyckte jag, träffat sin farfar eller morfar det hade väl alla barn. När hon berättade om sin farmors upplevelser och om hennes make som lämnade henne innan min morfar hade blivit född, väcktes mitt intresse för att ta reda på vad som hade hänt honom. Jag har inte funnit slutet ännu, men någon som läser detta kanske vet något eller kan tipsa hur jag skall kunna finna resten om denna olycksdrabbade lilla människa.

Min mor hette Aspman som fogift och hon hade även undrat hur långt tillbaka i tiden detta namn kunde ha sitt ursprung. Så småningom fann jag Lars Aspman född 1755 i Skinnskatteberg, verksam som mjölnare och byggmästare i Ramsberg (T). Yrket gick i arv i ytterligare två generationer. Min mors farfar, Axel Daniel Aspman blev dock målare. I en husförhörslängd i Arboga Stadsförsamling fanns infogat en blankett vilket föranledde mig att kontakta Härnösands Landsarkiv där man kunde förse mig med en stor mängd fotostatkopior ur Domböckerna.

Han var 1,65 lång, hade brunt hår och blå ögon. Hans näsa var rak och han hade ett ovalt ansikte. Den högra handen var tatuerad med ett ankare. År 1848 kom han till Sundsvall med sina föräldrar, mjölnare och byggmästare Lars Wilhelm Aspman och sin moder Maria Christina Andersdotter. Han gick tre år i folkskola. Vid 14 års ålder blev han för första gången "delaktig av H.H. Nattvarden" i Sundsvalls Kyrka. Han stannade i föräldrahemmet tills dess han fyllt 20 år. Därefter var han målarlärning under tre och ett halvt år hos en målare vid namn Olsén i Sundsvall.

Som färdigutbildad målare uppehöll han sig på olika orter inom landet tills han träffade sin blivande hustru Ida Gustafva Jansson som föll för den charmige, fiolspelande och levnadsglade målaregesällen. De sammanviges i Sundsvall den 30 maj 1882. De bosatte sig i Arboga där han hade anställning hos en målarmästare Carl Axel Reinhold Vadstedt.

Han var dock starkt begiven på dryckenskap. Han kunde vara nykter under långa perioder men fick med jämna mellanrum återfall. De fina saker makarna hade i hemmet i Arboga pantsatte han eller sålde för att få pengar till sprit. En helg hade hustrun rest för att besöka sina föräldrar i Högsjö, Västra Vingåker. När hon kom tillbaka fanns det inte så mycket som en

pinnstol kvar. Maken hade sålt eller pantsatt hela bohaget för att kunna införskaffa sprit. Hon åkte tillbaka till föräldrahemmet och hon var gravid för fjärde gången.

Den 28 juli 1894 får hustrun sig tillsänt ett dokument som visar att han varit dömd till straffarbete för stöld och att han avtjänat det i Malmö Länsfängelse från den 20 februari 1885 till den 21 juni 1885 och återvänt till Arboga den 26 samma månad. Då han hade sina "torra" perioder lär varit en mycket duktig målare. Han kunde bland annat framställa vackra takmålningar och dylikt i kyrkor. I april 1886 blev han anställd hos målaren J.O. Bohm vid Gysinge Bruk i Österfärnebo. Han stannade där till strax efter midsommaren samma år. Då han avreste hade han av sin husbonde fått låna en promenadrock. Han återlämnade den aldrig, utan sålde den för tio kronor, fem kronor mindre än vad ansågs ha varit dess värde. Han lär ha återvänt och arbetade vidare hos Bohm från den 6 september till den 12 oktober.

Dagen före, utan Bohms tillstånd, skulle han ha uppburit dennes ford-

ringar av smeden Nils Petter Löf i Gysinge, tio kronor, och av smeden Nordström, fem kronor. På söndagen den tolfte då Bohms hustru att han ämnade göra ett tillfälligt besök i Öhn inom Österfärnebo socken. Innan han lämnade orten tillgrep han i rusigt tillstånd, i Bohms bostad, en nymålad kappsäck värd sex kronor, fem små hårpenslar värda sjuttiofem öre, fem släpore värda sjuttiofem öre, en takstrykare värd två kronor och femtio öre, en fernisspensel värd två kronor, en ådringsfördrivare värd sjuttiofem öre, en zinkfördrivare värd en krona, tre, dels nya och dels begagnade, anstrykare värda tre kronor, tre paket bronssaker värda två kronor och tjugofem öre, en hammare av stål värd en krona och tjugofem öre, en tapetsax värd sjuttiofem öre samt en stålspackel värd en krona.

Han fann tillfälligt arbete hos hemmansägare Johan Larsson i Hyttebo, Färila socken, Ljusdal. Då han hade spritproblem får man förmoda att denne arbetsgivare inte ville eller kunde skriva ett arbetsintyg med rekommendationer. Den 23 maj 1877 författar sålunda Axel Daniel detta själv och förser det med Johan Larssons sigill. För att bereda större trovärdighet åt intyget lägger han till titeln "målare" efter Johan Larssons namn.

Rättvisan hinner så ikapp Axel Daniel Aspman. Den 12 maj 1887 sitter han anhållen i Gävle och väntar på rannsakan vid Rådhusrätten i Gävle. Den 13 maj har Kongl Maj:ts Befallningshavande stadsfiskalen Thore Lidén emitterat följande skrivelse till Domhufvanden: :

Skrivelsen återfinns på nästa sida.

Vid ett extra sammanträde vid Gefle Länsfängelse den 28 maj 1887 sker förhören med honom. Tillförordnad länsman Josef Forsslin träder in som åklagare samt med skriftlig fullmakt såsom ombud för målsägaren J.O. Bohm. Fången hämtas från cellen. Till en början hörs han angående sin ålder och huvudsakligaste levnadsöden. Axel Daniel berättar var han föddes, vart han flyttade med sina föräldrar, deras namn och faderns yrke. Av

Forts. se nästa sida

Jag minns...

hans berättelse framgick att han konfirmerats, att han vid tjugo års ålder lämnat hemmet för utbildning till målare i hemorten. Han uppgav datum för sitt giftermål, namnet på sin hustru och att de tillsammans hade ett barn, att han tidigare varit straffad för stöld och senast varit skriven i Arboga. Han berättade även att han kunde läsa och skriva.

Uppgifterna kunde bekräftas i det till remisshandlingarna bifogade prästbetyget. Där kunde även utläsas att "Aspman hade försvarlig kristendoms-kunskap".

Åklagare Forsslin läste upp anklagelserna och räknade upp de föremål som stulits från Bohm. När Axel Daniel hört detta erkände han att de tidpunkter som angivits då brottet skulle ha begåtts stämde. Han erkände stölden av målarutrustningen samt att han behållit för egen del de fordringar han skulle inkassera åt sin husbonde. Han godtog även värderingen av de stulna föremålen.

Därpå yrkade åklagaren på att Aspman skulle "ädömas ansvar" för de brott han begått och ersätta Bohm med motsvarande belopp för de uppgivna värdena av de stulna sakerna. Han yrkade även på att han skulle återbetala de femton kronor han för egen del behöll för de fordringar han inkasserat. Därmed överlämnade Forsslin målet till Rättens prövning. Då Rätten kunnat konstatera att Aspman gjort sig skyldig till de anklagelser som framlagts, drog den sig nu tillbaka för enskild överläggning.

Utslaget från Häradsrätten lästes upp och nedtecknades. I korta drag beskrev den att Aspman erkänt och en uppräknad av alla de föremål han stulit samt att Aspman förpliktigas ersätta Bohm ej mindre de från honom förskingrade och tillgripna sakerna med tillhoppa trettiosju kronor och ofvanberörda fordringars sammanlagda belopp femton kronor då Aspman vidgån att ha begått förfalskningsbrott inom Gefle stad. Rannsakningen hänköts till vederbörlig domstol på det att Aspman må slutligen dömas det han siat lagföres; och skola för sådant ändamål Härads Rättens protokoll och utslag i målet jemte handling deri öfverlemnas till Kongl Majts Befattningshavande i länet.

Och då vidare ej förekom förklarade RRn sig vilja meddela utslag i målet onsdagen 15 innevarande månad klockan ett på dagen, hvar emellertid Aspman fortfarande skulle hållas häktad.

Den 12 maj anlände Axel Daniel till fångvårdsanstalten. Domen föll den 15 juni och löd på straffarbete i sammanlagt 1 år, 2 månader och 19 dagar. Strafftiden började den 18/6-87 och pågick till 11/6-88. Den 8/6-88 skulle böterna betalas. Enligt en anteckning i fängelserullorna står det under rubriken "Dagen, då personen rymt eller frigifvits, och hvarthän förpassats" "Qvarsitter". Hans ägodelar bestod i stort sett av de kläder han bar vid fångslandet: 1 par byxor och en hatt, 1 par kalsonger, 1 livrem, 1 näsduk, 1 rock av storlek 4, 2 skjortor, 1 par skor, 1 väst, 1 annotationsbok och 1 blyertspenna. Hans uppförande inom fångvårdsanstalten ansågs vara gott. Arbetsboken från januari till juli 1888 visar att straffarbetet i huvudsak bestått av att måla en mängd olika föremål som lämnats in av olika personer för reparation o.d. Han yrkeskunskap utnyttjades väl.

4/1 Fången P. Nyman lagade 1 korg á 10 öre och A. Aspman målade den för 20 öre - arbetet beställt av Fru Gussander
23/1 Fången Egnell lagade 1 bord á 50 öre och A. Aspman målade den för 75 öre - arbetet beställt av Lina Petterson
25/1 6 st barnstolar målade á 18 öre - beställt av Handl. Gylde
27/1 1 kruka målade á 20 öre - beställt av Fru Zetterberg
1 bricka målade á 50 öre - beställt av Lundgren
28/1 2 st vattenhinkar målade á 50 öre - beställt av Konstapel Ekholm
30/1 12 st stolar målade á 25 öre, 2 pallar målade á 20 öre - beställt av Handl. Gylde

Egnell reparerade 5 stolar á 20 öre och A. Aspman målade 4 st för 25 öre/ st - beställt av Konstapel Sandblom

De olika föremålen som han målade skiftade: reflektionsspeglar, fågelburar, slaskhink, lampfot, skänk, brödkorg, barnstol, skärbräden, ämbar, skyltplåtar, namnplåtar, brevlådor, nattduksbord, kryddfack, brickor, kommoder, soffa, bordsduk, golvmatta, byrå, assurancespruta, lykta, brödkorgar, parasollkäpp, hyllor, badställning, hammarskaft, klädpinna, klädsåp, hårborste, barnkärra (leksak), sockerskrin, blomsterbord, fönsterbord, fönsterkorniss, skrin, gungbräden, trädgårdsstolar, tältsoffa.

Då Axel Daniel lämnade hustru och barn och då det blev känt att han suttit i fångelse, såg hustrun Idas äldste bror Felix som förmyndare för familjen till, att allt som påminde om honom skulle raderas ut. Brev och foton brändes. När sonen Theodor var 19 år (1903) kom fadern tillbaka en julhelg, berusad av starka drycker, och ansåg att det var sonens skyldighet att nu ta hand om honom. Sonen slängde ut honom och därefter hörde man aldrig något mer ifrån honom. Misstanken fanns att han bildat familj på annat håll, kanske utomlands.

Skrivelse

" Till Konungens Befallningshavande i Gefleborgs län"

I Polisunderättelser N° 134 A:2 - 1886 efterlyste Daniel Axel Aspman från Arboga, född den 8 juni 1847, som den 12 oktober 1886 afvikit ur sitt arbete hos Målaren J.O. Bohm vid Gysinge bruk i Öster Fernebo socken och därvid tillgripit åtskilliga effekter har idag häktats och införpassats till länsfängelset för att befordras till ransakning inför Gestriklands Weststratingslags Härads Rätt, derom jag anhåller, att I vilken draga försorg. Aspman, som den 4 dennes ankommit hit, enligt uppgift från Färila hade på grund af arbetsbetyg utav Målaren John Larsson i Färila den 10 erhållit arbete hos Målaren A Åvall här i staden, men detta betyg har Aspman nu erkänt, att hansjelf skrifit, likasom ock bifogade arbetsbetyg af Målaremästaren J.O. Bohm i Gysinge, af hvilket han likväl ej gjort bruk, enligt hvad han påstår.

Jag finner mig med anledning häraf föranlåten åtala Aspman och anhåller därför, att han måtte befordras till ransakning även vid Rådstufan rätten i Gefle.

